

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle

Asia: [Lausunto luonnoksesta varhaiskasvatuksen omavalvontamääräykseksi](#)

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta määräykseksi varhaiskasvatustoiminnan sisällöstä, laatisesta ja seurannasta.

Omavalvontasuunnitelmalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksen laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi ja parantamiseksi suunniteltujen menettelytapojen kuvausta ja toimissa käytettäviä asiakirjoja. Omavalvontasuunnitelmassa kuvataan ne toimenpiteet, joilla palvelujen tuottaja itse valvoo toimintaansa, sen laatua ja turvallisuutta sekä henkilöstön toimintaa.

Valvira pitää tarkoituksenmukaisena laatia varhaiskasvatusalalle oman määräyksen, joka riittävällä tavalla tuo esiin varhaiskasvatustoiminnan omavalvonnan erityishaasteet.

Omavalvontasuunnitelman laatiminen

Omavalvontasuunnitelma on laadittava toimipaikan johdon ja henkilökunnan yhteistyönä. Sen valmistelussa on kuultava lapsia ja heidän huoltajiaan. Toimipaikkakohtainen ajan tasalla oleva omavalvontasuunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä siten, että siitä kiinnostuneet voivat tutustua siihen ilman erillistä pyyntöä.

Uuden palveluntuottajan on tehtävä omavalvontasuunnitelma soveltuvin osin jo ennen toiminnan aloittamista. Omavalvontasuunnitelma on laadittava valmiiksi henkilöstön kanssa yhteistyönä kolmen kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Vanhempainliitto toteaa, että omavalvontasuunnitelman ohjeet varhaiskasvatusyksikölle ovat selkeät ja niitä seuraamalla yksikön on helppo laatia omavalvontasuunnitelma. Suunnitelmaan kirjattavat asiat ovat riittävällä tasolla ja kattavasti eri aihepiireistä.

Omavalvontasuunnitelma ja riskienhallinta

Omavalvontasuunnitelman on oltava nähtävillä. On tärkeää, että varhaiskasvatusyksikkö tiedottaa asiakasperheille, missä suunnitelma on nähtävillä tai jakaa sen automaattisesti sähköisesti uudelle asiakasperheelle lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Ennakointi riskien, epäkohtien ja vaaratilanteiden tunnistamisessa on tärkeää. Näistä tärkeistä asioista on tiedotettava myös lasten huoltajia, jotta heillä on selkeästi tiedossa, miten menetellään, jos huoltaja tai joku muu henkilö havaitsee epäkohtia, laatupoikkeamia, vaaratilanteita tai riskejä. Näistä asioista on tiedotettava uusia perheitä heti asiakassuhteen alussa.

On tärkeää laatia omavalvontasuunnitelma yhdessä varhaiskasvatuksen toimipaikan henkilöstön kanssa, kaikkien yksikössä työskentelevien tulee olla tietoisia toimintatavoista erilaisissa tilanteissa. Omavalvontasuunnitelma on erittäin tärkeä käydä läpi aina uuden työntekijän aloittaessa, sen on ehdottomasti oltava osa perehdyttämistä.

Omavalvonta on erilaisten riskien hallintaa. Riskien hallinta edellyttää tietoa riskeistä ja niiden tiedostamista. Keskeistä on, miten ja keneltä riskeihin liittyvää tietoa kerätään sekä mihin toimenpiteisiin tiedon perusteella ryhdytään. Riskienhallinnan edellytyksenä on, että työyhteisössä on avoin ja turvallinen ilmapiiri, jossa sekä henkilöstö että lapset ja heidän huoltajansa uskaltavat tuoda esille laadun ja turvallisuuden epäkohtia. Varhaiskasvatusyksikön johdon on hyvä rohkaista henkilöstöä, lapsia ja huoltajia ottamaan tähän aihepiiriin liittyvät huolet matalalla kynnyksellä puheeksi, jolloin riskit pystytään ennakoimaan mahdollisimman hyvin. Epäkohtien ja läheltä piti -tilanteiden käsittelyyn kuuluu niiden kirjaaminen, arviointi, seuranta ja raportointi. Kaikki tämä työ helpottaa riskien minimointia.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja oikeusturva

Omavalvontasuunnitelmaan on kuvattava, miten päiväkodin toiminnasta tiedotetaan ja miten viestinnässä varmistetaan saavutettavuus. Oikeusturva kohdassa on selkeät toimintatavat kantelun tekemisestä, näistä huoltajien tulee olla tietoisia. Huoltajille tulee tarvittaessa ohjeistaa, mistä he saavat apua kantelun tekemiseen.

5.4 Kehittävä, oppimista edistävä ja turvallinen oppimisympäristö

Varhaiskasvatusympäristössä lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamisesta ja muulta häirinnältä. Kiusaaminen on tunnistettava, siihen on puututtava ja ehkäistävä tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana muuta toimintakulttuurin kehittämistä. Kiusaamista ilmiönä on tärkeä avata huoltajille, sillä useissa tutkimuksissa on todettu, että jos huoltajat ovat mukana tiiviisti päiväkotiyhteisössä, esiintyy kiusaamista vähemmän ja siihen puututaan herkemmin. Lasten huoltajat on oleellisen tärkeä ottaa mukaan kiusaamisen ehkäisyyn liittyvään työhön sekä laajemminkin varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuurin kehittämistyöhön. Tärkeitä ovat myös yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteet sekä jokaisen oikeus tulla kohdatuksi ja kohdelluksi yhdenvertaisesti riippumatta henkilökohtaisista tekijöistä.

5.6 ravinto ja ruokailu

Varhaiskasvatusyksikössä on tärkeä pohtia, miten lapset ja huoltajat voivat osallistua ravitsemuksen laadun ja ruokailun kehittämiseen. Yksittäisten perheiden, joiden lapsilla on erityisruokavalio, on erittäin tärkeä käydä keskustelu koskien lapsen ruokarajoituksia. Tieto tulee siirtää tarkasti eteenpäin ruokapalvelujen tuottajalle, jolloin varmistetaan, että erityisruokavaliota noudattava lapsi ei saa mitään itselleen sopimatonta ruoka-ainetta, mutta hänelle ei kuitenkaan tehdä turhia rajoituksia ruokavaliioon.

6.2 Turvallisuuden varmistaminen

Omavalvontasuunnitelmaan on kuvattava, miten päiväkodin turvallisuutta jatkuvasti kehitetään sekä miten tehdään yhteistyötä muiden turvallisuudesta vastaavien toimijoiden kanssa. Suunnitelmassa on myös oltava tieto, miten ja kenen toimesta tilat on tarkistettu ennen tilojen käyttöönottoa. Tässä asiassa on erityisesti pääkaupunkiseudulla tullut ilmi laiminlyöntejä, joten huoltajatkin ovat aikaisempaa tietoisempia

asian suhteen. Turvallisuuden varmistaminen on keskeinen osa varhaiskasvatuksen laatutyötä. Turvallisuudesta huolehtiessa on syytä muistaa, ettei lasten toimintaa rajoiteta liikaa turvallisuuden nimissä. On tärkeää, että esimerkiksi päiväkotien pihoilla olisi mahdollisuus kiipeilemiseen ja pihoilla säilytettäisiin mahdollisuuksien mukaan myös alkuperäistä luontoa.

Tapaturmien ehkäisemisessä keskeistä on kiinnittää huomiota ympäristön turvallisuuteen, henkilöstön toimintaan ja valmiuksiin sekä lapsille annettavaan turvallisuuskasvatukseen. Tähän työhön on tärkeä ottaa myös lasten huoltajat mukaan ja työskennellä yhdessä turvallisen varhaiskasvatuksen varmistamiseksi.

Lapsen luovuttaminen hoidosta

Henkilöstön on tärkeä käydä huoltajien kanssa keskustelu hakujärjestelyistä heti asiakassuhteen alussa, jossa käydään läpi omavalvontasuunnitelmaan kirjatut asiat. On tärkeää, että varahakijoiden tiedot on kirjattu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tai muuhun selkeästi sovittuun asiakirjaan kuten palvelusopimukseen.

Asia, joka kaipaava täsmennystä on lapsen luovuttaminen alaikäisellä henkilölle; saako lapsen luovuttaa alaikäiselle henkilölle ja jos saa, missä tapauksessa. Varhaiskasvatuksen yksiköiden välillä on kirjavia käytänteitä. Tästä on oltava erittäin selkeät toimintatavat sekä henkilöstön että huoltajien tiedossa. Ohjeistukset retkien, onnettomuustilanteiden ja tapaturmien sekä äkillisten sairastapauksien osalta ovat selkeät. Myös toimintakäytännöt häiriötilanteissa, lääkehoito toimipaikassa sekä terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden käytöstä annetut ohjeet on kirjattu selkeästi.

7. Henkilöstö

Tämä on erittäin tärkeä kohta sekä valvontaviranomaisen, mutta myös varhaiskasvatusyksikössä työskentelevän henkilöstön ja huoltajien kannalta. Varhaiskasvatuksessa henkilöstön ammattitaito on yksi keskeisimmistä laadun tekijöistä. Asiakasturvallisuus muodostuu pitkälti henkilöstön riittävydestä ja mahdollisuudesta kohdata jokainen lapsi yksilöllisesti.

7.3 Henkilöstömitoitus ja riittävyys sekä lapsiryhmien muodostamisen periaatteet

On tärkeä tiedostaa, että suhdeluvuista voidaan poiketa pääsääntöisesti vain lapsen hoitoaikoihin liittyvistä syistä, ei henkilöstöstä johtuvista syistä. Erittäin tärkeää on, että henkilöstömitoitus toteutuu säädösten mukaisesti koko toiminta-ajan ja on olemassa suunnitelma siitä, mistä sijaiset rekrytoidaan. Tällä hetkellä lausunnolla oleva Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta tuo lisäselvyyttä tähän asiaan.

7.5 Tukitehtävät

Tämä kohta on tärkeä käydä henkilöstön kanssa läpi ja tiedostaa, miten se vaikuttaa työajan käyttöön, henkilöstömitoitukseen ja sitä kautta turvallisuuteen. Työajan käyttäminen tukitehtävien tekoon ei ole usein huoltajilla tiedossa.

8. Asiakastietojen käsittely

Omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava, miten lapsia ja heidän huoltajiaan koskevia henkilötietoja käsitellään, säilytetään ja siirretään arkistoon lakisääteisten velvoitteiden mukaisesti. Asia on erittäin tärkeä ja ajankohtainen etenkin nyt, kun tietosuojapuutoksia on noussut paljon esiin.

Säädösten tavoitteena on ensisijaisesti parantaa asiakasperheiden yksityisyyden suojaa, jolloin kaikille työntekijöille tulee olla selvää, kuinka henkilötietoja käsitellään ja säilytetään.

9. Terveysturvallisuuden mukainen omavalvonta

Tämä kohta sisältää erittäin tärkeitä kysymyksiä, erityisesti kohta; miten on varmistuttu, että tilat soveltuvat päiväkotitoimintaan ja tilat riittävät nykyiseen toimintaan. Tärkeää on huomioida myös sisäilman riittävyyteen ja vaihtuvuuteen liittyvät seikat. Tilojen suhteen on ollut aina välillä ongelmia etenkin paikkakunnilla, joissa joudutaan ottamaan nopeasti uusia tiloja käyttöön lapsimäärän kasvaessa.

10. Omavalvontasuunnitelman seuranta

Säännöllinen omavalvontasuunnitelman tarkistaminen ja päivittäminen on tärkeää ja se tulee nivoa osaksi henkilöstöpalaveria esimerkiksi aina toimintakauden alkaessa. Myös huoltajia on hyvä kuulla ja osallistaa mukaan päivitystyöhön.

Lopuksi

Suomen Vanhempainliitto haluaa painottaa huoltajien mukaan ottamista omavalvontatyöhön erityisesti siitä näkökulmasta, että he aktiivisesti ilmoittavat havaitsemistaan epäkohdista ja mahdollisista turvallisuushäiriöistä. On tärkeää, että uuden asiakassuhteen alussa varhaiskasvatustyöntekijä tiedottaa vanhempia omavalvontasuunnitelman olemassaolosta ja huoltajien on helppo tutustua suunnitelmaan. Henkilöstö tarvitsee turvallisuusasioihin liittyvää täydennyskoulutusta säännöllisesti, jotta yksiköissä tiedostetaan tarve avoimelle keskustelulle turvallisuusaiheeseen liittyen.

Helsingissä 11.11.2020

Ulla Siimes
toiminnanjohtaja

Merja Korhonen
varhaiskasvatuksen asiantuntija